

ZSIFKOVITS ZOLTÁN

(Eötvös Loránd Tudományegyetem)

A bambuszpálcák beszélnek

Yuri Pines: *Zhou History Unearthed*. New York: Columbia University Press, 2020. 352 oldal

A kínai történetírás terjedelmessége és részletessége egy olyan tény, amelyet minden leendő sinológus még tanulmányai elején tudomásul vesz, és amikor a későbbiekben szüksége van rá, a dinasztikus történeti műveket fellapozva maga is megbizonyosodik róla.

Az áthagyományozott, gyakran használt krónikák mellett, ilyen például a Történetíró Feljegyzése (*Shiji* 史記), egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a Kína gazdasági fejlődése következtében sokasodó építkezéseken fellelt ókori szövegleletek, amelyek betekintést engednek a korszak törvénykezésébe, gondolkodásába és nem utolsósorban történetírásába is.

Ezeknek az újonnan felfedezett szövegeknek a szerepe nemcsak az, hogy az áthagyományozódott művekben közölt tényeket megcáfolja, de gyakran meg is erősíti, esetleg teljesen új kontextusba helyezi őket.

Yuri Pines könyve is egy ilyen, újonnan felfedezett történeti szöveggel foglalkozik. Az *Évek lánc* (*Xinian* 繫年) egy, a volt Chu 楚 állam területén felfedezett sírból kerül elő. Maga a *Xinian* feltehetően az i. e. IV. században keletkezhetett, és javarészt Chu szemszögéből tárgyalja a korszak kínai államainak kapcsolatait és konfliktusait. Az eredeti bambuszra írt változat a Tsinghua Egyetem birtokában van.

Pines munkája két részre tagolódik. Az első részben leírja a megközelítési módszereit, illetve a szöveg által felvetett kérdéseket, majd ezekre válaszol. A *Xinian* Pines kontextusban tárgyalja, és nagyban támaszkodik, korábbi, a Zuo Zhuan 左傳 eredetéről folytatott vizsgálataira (nevezetesen, hogy a Zuo Zhuan szóbeli vagy írásbeli források alapján lett-e összeállítva), ezeket továbbgondolja. A kötet így tehát, bár részletekbe menően bemutatja a *Xinian* és a történetírásban elfoglalt kontextusát, ugyanakkor az olvasó felé azt az elvárást támasztja, hogy valamilyen szinten tisztában legyen a Zuo Zhuan körül kialakult

szövegkritikai vitával, illetve magával a szöveg tartalmával és helyével a kínai történetírásban. A könyv előszavában Pines odáig megy, hogy azt mondja, a könyv funkciója az, hogy a 2016-ban megjelent Zuo Zhuan-fordítás egyfajta társköteté, kiegészítője legyen a műve.

Ennek ellenére, a kötet első részében közölt tanulmányai a *Xinian*ról akkor is rengeteg értékes, történelmet és történelemírást érintő információval szolgálnak az olvasó számára, ha esetleg a Zuo Zhuan nem olvasta volna korábban, vagy csak felszínes információkkal rendelkezik róla.

Pines könyve elsősorban inkább a kínai történetírás fejlődésével foglalkozik, ebből von le következtetéseket. A könyv első fejezete az Zhou-kor történetírásának átfogó képét adja, amely így hasznos lehet minden a korszakkal foglalkozó sinológus számára.

Olyan alapvető kérdéseket is részletesen körüljár, mint hogy mi lehet a történetírás funkciója, kik írják a történelmet, és kinek, továbbá hogy a kínai állam számára a krónikáinak vezetésében fontosabb-e az, hogy saját magát jó színben tüntesse fel, mint a tényanyag közlése. A *Xinian* mint „diplomata-kézikönyv” lehetséges értelmezése (miszerint a műben fellelhető írások igyekeztek felkészíteni a diplomátákat a Chu-t érintő legfontosabb történeti eseményekkel kapcsolatban) egy rendkívül érdekes nézőpontú áttekintése a műnek.

Kifejezetten értékesek és érdekesek még a Qin 秦 állam eredetével foglalkozó részek, valamint a *Xinian*on keresztül feltárható korabeli Chu-identitás kérdése. Ezek, a későbbiek során gyakran „félbarbárnak” nevezett államok a kínai történelem meghatározó politikai szereplői voltak, így rendkívül érdekes látni, hogy a más államok által periférikusnak és nem „tisza kínainak” tartott államalakulatok magukat miként tartották mégis a kínai civilizációs tér szerves részének.

Kínai eszmetörténeti szempontból érdekes információkkal szolgál a negyedik fejezet is, amelyben sok szó esik az úgynevezett Gonghe-kormányzatról (Gonghe zhizheng 共和執政). Ez, a modern kínai és japán nyelvekben a „demokrácia” szó alapjául szolgáló korszak a Shiji-ben úgy jelenik meg mint egy olyan időszak, amikor a nemesek a Zhou-ház Li 厲 nevű uralkodóját eltávolítva „közös harmóniában” uralkodtak. A Pines által felhozott források alapján azonban kivehető az, hogy a „gonghe” nem „közös harmóniát” jelent, hanem sokkal nagyobb valószínűséggel volt személynév, és nagy valószínűséggel a Zhou uralkodó feladatait ellátó, ideiglenes „kormányzó” neve lehetett.

Bár Pines több időt áldoz a történetírás fejlődésének a taglalására, mint magára a történelemre, ennek ellenére a könyv bővelkedik történelmi adatokban is, amelyeket a szerző sokszor körbejár több klasszikus, illetve áthagyományozott forrás vagy egyéb régészeti leletek alapján. Ezeket az adatokat Pines

mindig rendkívül olvasmányosan (de ennek ellenére korántsem elfogultan vagy tárgyiatlanul) közli, és ez nagyban megkönnyíti a könyv feldolgozását.

A kötet második részét Pines *Xinian*-fordítása teszi ki. Ezeket a szerző fejezetekre bontotta, és részletes bevezetőkkel és kommentárokkal látta el. Az angol fordításhoz mellékelve van az eredeti, klasszikus kínai szöveg is (vagy legalábbis a bambuszra írt prestandard írásjegyek alapján modern jelekre átírt változata), és ez nagyban emeli a kötet használhatóságát a kutatómunka során. Ugyan nem ez a mű első fordítása nyugati nyelvre, mégis Pines kommentárja, jegyzetei és a kiadás kétnyelvűsége miatt megjelenése üdvözlendő és nagy előrelépés a Zhou-kor történetírásának a kutatásában.

A *Xinian* összesen 23 fejezetből áll, és javarészt Chu szemszögéből tárgyalja a kínai történelmet. Az első négy fejezet a Shang-dinasztia 商 bukásával, illetve az új Zhou-dinasztia ellen fellázadó Shang-lojalisták által támasztott felkelés leverésével foglalkozik, levezeti, hogy ez miként vezetett Qin és Wei megalapításához. Az itt fellelhető adatok a hagyományos kínai történetírás alapjául szolgáló Shiji-nek szinte teljesen ellentmondanak, a *Xinian* nagyban átírja a korai Zhou-korról szóló ismereteinket.

A későbbi fejezetek, ha nem is közvetlenül mindig Chu belügyeire fókuszálnak, a külügyeket és más államok tevékenységét abból a szemszögből ítélik jelentőségteljesnek, hogy azok mennyire voltak relevánsak Chu számára. Ilyen például a Qin–Jin-szövetség, Chu konfliktusai az északi államokkal és különféle vereségei, győzelmei, valamint a békére tett kísérletei.

A fejezetekhez fűzött kommentárokból Pines részletekbe menően tárgyalja, hogy a közölt történeti információk mikor erősítik meg, egészítik ki vagy mennek ellenébe a Zuo Zhuan és a Shiji által közölt adatoknak és leírásoknak.

A szöveghez társuló jegyzetanyag rendkívül informatív, nemcsak magyaráz, de sok esetben további szakirodalmak felé orientálja az olvasót a kínai történelem és kultúra egyéb területein.

Összegezve elmondható, hogy Yuri Pines könyve nemcsak a Zuo Zhuanhoz hasznos „társkötet”, hanem önmagában is a korai kínai történetírás rendkívül értékes és gazdag bemutatását adja, a benne közölt fordítások és a hozzájuk csatolt kommentárok pedig a korszakot kutató bármelyik sinológusnak értékes olvasmányul fognak szolgálni. Könnyed, de mégis információban gazdag nyelvvezete miatt pedig egyszerre hasznos és kellemes olvasmány, így jó ösztönzés a Zhou-kor történetében és történetírásában való elmerüléshez.